

УДК 332.012.2

Н.М. ДЕСВА,
*доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник
Інституту демографії та соціальних досліджень
ім. М.В. Птухи НАН України*

ОЦІНКА ЗМІН СОЦІАЛІЗАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ РЕГІОНІВ

Вступ. Серед багатьох детермінант, які зумовлюють соціальну та фіскально-економічну диференціацію населення країни, є територіальні особливості розміщення продуктивних сил і розподілу праці, умови розселення та здійснення соціалізаційних процесів.

Відповідно до сучасної світової практики значна кількість важливих у соціальному контексті функцій здебільшого перейшли до компетенції регіонів. За цих обставин питання їх розвитку і взаємовідносин у суспільстві між громадянами та місцевими і центральними органами влади є надзвичайно важливими для України.

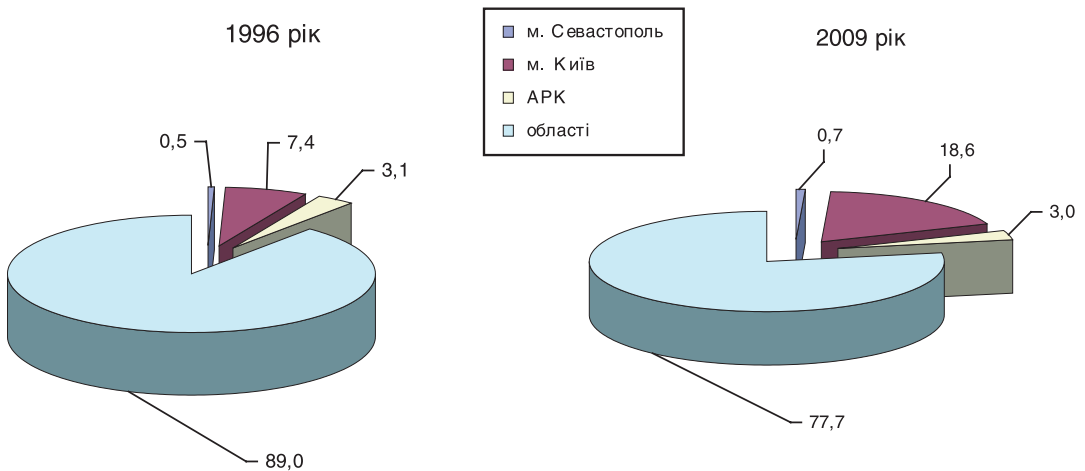
Формулювання мети статті та завдань. Незважаючи на значну кількість слушних пропозицій та узагальнень щодо різних аспектів соціальної конверсії економіки через залучення потенціалу територій, до останнього часу як в теоретичному, так і в методологічному контексті є прогалини, які не дають змоги вийти на системне бачення механізму розбудови і функціонування держави соціального спрямування. Особливо це стосується причин нерівності доступу населення до соціальних та економічних ресурсів у різних регіонах країни.

Метою статті є оцінка наявної внутрішньої регіональної збалансованості між соціальною і суто економічною компонентами розвитку. Виходячи з мети, сформульовано завдання щодо визначення зв'язку законодавчої бази країни з процесами формування та підтримання фінансових потенцій регіонів, аналізу і оцінки фінансових можливостей їх місцевих бюджетів та обґрунтування заходів зі звуження поля асиметрії в соціально-економічному розвитку регіонів.

Виклад основного матеріалу. Практично немає жодної сфери державної політики, зокрема при виконанні соціальної функції, в якій можна було б обійтися без залучення регіонів. За твердженням відомого українського економіста М. Чумаченка, „у розвинутих

країнах діють самостійно п'ять влад, а саме: законодавча, виконавча, судова, влада засобів масової інформації та влада регіонів” [1, с. 27]. Саме в них формуються ознаки спільності людей, їх економічної і соціальної цілісності, поєднуються інтереси всіх суб'єктів господарювання. Тобто регіон – це не тільки частина території країни, а фактично її мезоаналог. Тому крізь призму регіонів можна репрезентувати все нагромадження загальнодержавних проблем соціальної конверсії економіки.

Так, розрахунки питомої ваги регіонів у валовій доданій вартості країни (надалі ВДВ) у динаміці за період 1996–2009 рр. свідчать про розбіжності в економічній активності регіонів і навіть про їх постійне посилення (рис. 1).

Джерело: розрахунки автора за даними Держкомстату України

Рис. 1. Питома вага областей у валовій доданій вартості України за 1996, 2009 рр.

У 1996 р. за питомою вагою у ВДВ країни регіони різнилися від 0,5 % (м. Севастополь) та 1,2 % (Чернівецька область) до 12,3 % (Донецька область), у 2009 р. на зазначених територіях – від 0,7 % та 0,9 %, відповідно, до 18,6 % (м. Київ), тобто розмах зріс більше, ніж у 1,5 рази [2, с. 48]. Особливо необхідно виокремити факт значно вищого зростання внеску м. Києва у формування ВДВ країни, який збільшився за вказаний період із 7,4% до 18,6%, а частка внеску областей України зменшилася з 89% до 77,7% (рис. 1).

Залишається високою концентрація ВДВ у 7 регіонах (60,3%), а саме: м. Київ – 18,6% та Донецька – 11,4%, Дніпропетровська – 10,2%, Одеська – 5,3%, Харківська – 6,5 %, Луганська – 4,2%, Запорізька – 4,1% області [2, с. 48; 3, с. 48]. У той же час чисельність населення цих регіонів складає менше половини населення України (43,3%), а площа їх території – 29,5% від загальної території України [2, с. 23, 48].

В умовах нестабільного ринкового середовища особливо визначальним інструментом впливу держави на економічний та соціальний розвиток країни, її регіонів у найрізномісних аспектах постають фінанси, у тому числі, як ключові – державний і місцевий

бюджети. Європейська практика показує, що достатність та ступінь покращення суспільних послуг залежить від своєчасності, прозорості та системності проведення бюджетної децентралізації. Разом з тим в Україні до цього часу обсяги місцевих бюджетів та розвиток спільних умов проживання населення все більше залежать від рішень центральних органів влади, а не від ефективності управлінських заходів з розвитку потенціалу соціалізації економіки відповідних територій.

Порівняльний аналіз змін середнього рівня доходів та видатків місцевих бюджетів на одну особу (без міжбюджетних трансфертів) за 2000–2010 рр. свідчить, що фінансові можливості місцевих бюджетів регіонів щодо забезпечення власних видатків власними доходами погіршилися. Так, у 2010 р. Дніпропетровська область, порівняно з 2000 р., за рівнем доходів на одну особу населення перемістилась із 5 на 4 місце, а за видатками залишилася на 18 місці; Донецька область – з 4 на 5 і з 7 на 26; Харківська – з 8 на 10 і з 13 на 25 місця відповідно. І, навпаки, Волинська область перемістилася за доходами з 20 на 25, а за видатками з 11 на 3 місце, Рівненська область – з 26 на 21 і з 22 на 4 місце відповідно (табл. 1).

Однак перелічені деструкції неоднозначно сприймаються навіть серед науковців, неадекватно коментуються в засобах масової інформації, що тільки посилює протистояння інтересів окремих територій. Насамперед це пояснюється недосконалістю правового поля, яке за чинними у ньому нормами суттєво звужує фінансові можливості місцевих бюджетів, особливо обласного бюджету, який, відповідно до чинного законодавства саме й повинен забезпечувати розвиток спільних умов проживання населення області. Негативний відбиток накладає також недосконалість та недостатність розвитку інституціональних форм соціального партнерства бізнесу і влади.

Це призвело до таких змін структури видатків зведеного бюджету держави за функціональною та економічною бюджетною класифікацією, які не дають можливості регіонам протягом усіх років незалежності України залучати кошти на системний розвиток житла, мереж комунального господарства, водопостачання, проводити благоустрій міст, сіл, селищ, будувати дороги, мости, зміцнювати технічну базу соціальної інфраструктури в тих обсягах, що потребує населення для забезпечення доступності соціальної інфраструктури незалежно від місця проживання, адекватно їх податковому навантаженню.

Впродовж 2002 – 2010 рр. фактично зросла тільки питома вага видатків по соціальному захисту та соціальному забезпеченню населення (із 21,0 % до 27,6 %) та незначно по освіті (із 20,3 % до 21,1 %) і духовному та фізичному розвитку (із 2,4 % до 3,0 %).

Динаміка частки видатків по всіх інших сферах фінансування набула стійкої тенденції до зменшення [3, с. 40; 4, с. 33]. Частка оплати праці працівників бюджетних установ місцевих бюджетів (із нарахуваннями на заробітну плату) зросла із 35,8 % до 45,2 % [3, с. 179; 4, с. 163], з великими розбіжностями по регіонах, особливо серед місцевих бюджетів самих регіонів.

По-різному можна тлумачити подібні зміни. Але беззаперечним є те, що зі зростанням добробутних позицій громадян частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення має зменшуватися, а всі інші видатки, як умова формування людського потенціалу і забезпечення економічного зростання, мали б зростати. В розрізі регіонів ця алогічність підкріплюється і деструкціями формульного розподілу бюджетних коштів, змістом яких є відсутність залежності від ефективності регуляторних функцій влади на місцях.

Таблиця 1
Порівняльний аналіз середнього рівня доходів та видатків бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя у розрахунку на одну особу наявного населення (без міжбюджетних трансфертів) за 2000–2010 роки

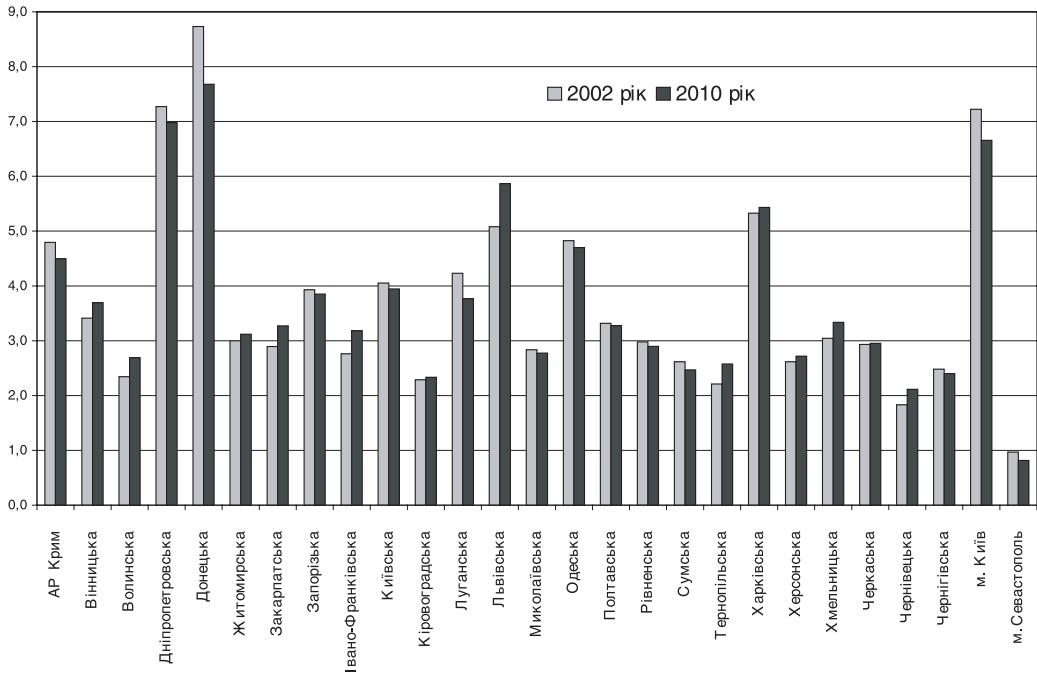
	Середній рівень доходів										Середній рівень видатків									
	2000 рік	місце регіону в Україні	2002 рік	місце регіону в Україні	2004 рік	місце регіону в Україні	2010 рік	місце регіону в Україні	2000 рік	місце регіону в Україні	2002 рік	місце регіону в Україні	2004 рік	місце регіону в Україні	2010 рік	місце регіону в Україні				
Україна	289,1	x	403,1	x	480,2	x	1 755,3	x	343,3	x	514,3	x	817,7	x	3 315,3	x				
АР Крим	424,5	2	476,0	3	574,6	4	2 121,7	3	424,7	2	590,7	3	942,8	3	3 850,3	2				
області:																				
Вінницька	145,7	21	219,7	22	265,4	25	1 172,8	18	268,3	26	440,4	26	698,4	23	3 172,1	23				
Волинська	153,6	20	241,7	20	270,8	24	1 019,8	25	319,7	11	521,2	5	754,7	11	3 585,5	3				
Дніпропетровська	302,0	5	463,4	4	575,4	3	2 106,7	4	299,6	19	499,1	9	793,0	7	3 223,9	18				
Донецька	316,1	4	423,6	6	531,0	6	1 935,2	5	327,1	7	460,0	18	748,7	14	3 038,7	26				
Житомирська	132,1	25	216,5	24	279,9	23	1 193,2	17	299,3	20	459,1	19	755,9	10	3 376,4	10				
Закарпатська	159,3	18	205,2	26	255,5	26	915,5	26	313,7	12	481,1	13	729,3	20	3 402,9	9				
Запорізька	321,6	3	457,1	5	554,2	5	1 805,6	7	353,3	6	507,5	8	738,5	17	3 301,2	14				
Івано-Франківська	144,9	22	217,7	23	287,8	22	1 062,4	23	302,0	16	458,1	20	717,8	21	3 484,9	7				
Київська	253,7	9	308,2	11	439,4	10	1 894,2	6	356,4	5	534,1	4	814,9	4	3 510,7	5				
Кіровоградська	158,3	19	247,8	19	305,9	17	1 233,0	16	301,7	17	456,7	21	757,8	9	3 211,4	20				
Луганська	192,1	13	308,2	11	374,3	13	1 456,7	11	261,9	27	446,4	25	685,2	25	2 889,0	27				
Львівська	182,3	14	286,3	14	377,1	12	1 326,2	14	307,7	14	470,1	15	737,7	18	3 224,4	17				
Миколаївська	218,1	12	365,5	9	412,2	11	1 421,5	12	299,8	18	485,7	12	731,0	19	3 248,3	15				
Одеська	296,8	7	402,2	7	519,2	7	1 725,6	9	326,0	8	495,2	10	799,0	5	3 237,1	16				
Полтавська	247,4	10	363,6	10	447,7	9	1 734,9	8	321,7	9	492,6	11	751,7	12	3 311,3	13				
Рівненська	131,2	26	264,3	16	316,8	16	1 146,0	21	284,8	22	508,5	7	794,8	6	3 561,8	4				

Продовження таблиці 1
гривень на одну особу

	Середній рівень доходів						Середній рівень витратів									
	2000 рік	місце регіону в Україні	2002 рік	місце регіону в Україні	2004 рік	місце регіону в Україні	2000 рік	місце регіону в Україні	2002 рік	місце регіону в Україні	2004 рік	місце регіону в Україні	2010 рік	місце регіону в Україні		
Сумська	219,1	11	295,7	13	337,8	14	1 309,2	15	371,5	4	464,9	17	680,3	26	3 108,0	24
Тернопільська	115,5	27	186,3	27	226,3	27	900,2	27	284,0	23	451,8	24	670,8	27	3 188,7	21
Харківська	259,3	8	392,4	8	474,9	8	1 602,5	10	313,6	13	520,7	6	775,5	8	3 038,9	25
Херсонська	163,2	17	254,0	18	303,1	18	1 145,0	22	293,0	21	452,3	23	690,6	24	3 218,9	19
Хмельницька	141,1	24	227,4	21	292,9	21	1 146,1	20	274,0	24	453,6	22	741,2	16	3 352,9	11
Черкаська	180,7	15	272,9	15	334,8	15	1 355,5	13	304,5	15	465,2	16	751,6	13	3 330,9	12
Чернівецька	141,2	23	215,7	25	293,9	20	1 044,7	24	269,6	25	434,9	27	702,1	22	3 425,3	8
Чернігівська	166,4	16	259,8	17	301,2	19	1 164,8	19	320,6	10	480,0	14	741,3	15	3 175,8	22
міста:																
Київ	1 336,4	1	1 624,1	1	1 615,1	1	5 307,2	1	842,2	1	1 033,4	1	1 847,5	1	4 096,6	1
Севастополь	298,0	6	509,8	2	603,3	2	2 197,1	2	420,8	3	600,6	2	1 001,1	2	3 493,7	6

Джерело: розрахунки автора за даними Держкомстату України

Зрозуміло, що важелі глибинних соціально-економічних перетворень знаходяться поза системою освіти, тим не менше викликає подив тенденція падіння частки видатків на освіту (рис. 2) в таких регіонах, як Луганська, Дніпропетровська, Донецька, Одеська області та АР Крим і м. Київ, особливо враховуючи їх внесок у формування ВДВ країни.

Джерело: розрахунки автора за даними Держкомстату України

Рис. 2. Зміна питомої ваги видатків на освіту у загальному обсязі місцевих бюджетів за 2002 і 2010 рр., %

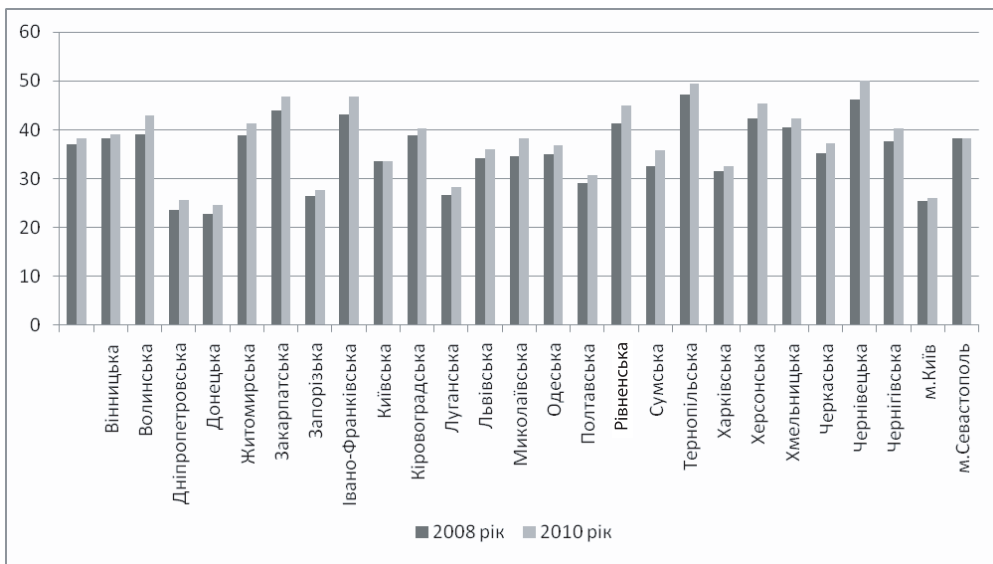
Надзвичайно значущим у контексті розуміння негативного характеру репрезентованих змін є механізм здійснення міжбюджетних трансфертів, що принципово не змінився із запровадженням нової редакції Бюджетного кодексу України. Якщо взяти за відправну точку класифікацію бюджетних трансфертів, то базовими з них для реалізації політики гарантування державою мінімального за діючими стандартами рівня соціальних послуг слід визнати „...дотацію вирівнювання бюджету АРК, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя, районним бюджетам та бюджетам міст республіканського... та обласного значення, іншим бюджетам місцевого самоврядування...” й „додаткову дотацію на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів” [6, с. 353]. За цих обставин більшість місцевих органів влади сприймають місцеві бюджети, насамперед, як „видатки” або як „витрати”, але, на жаль, не як „баланс доходів і видатків”.

Одним із індикаторів перспективності розвитку системи бюджетування у чинному правовому полі може стати результат проведеного аналізу зміни питомої ваги штатних працівників, оплату праці яких фінансують за рахунок бюджетних коштів, у загальній кількості штатних працівників суб’єктів господарювання (рис. 3). Так, тільки за 2 останніх роки вона зросла в середньому по Україні із 31,8 до 33,6 %, а в 11 областях уже досягла

більше 40 %. Тобто фактична зайнятість населення в економічній діяльності у половини регіонів України значно відстає від зайнятості у бюджетній сфері.

Очевидною є принципова потреба державного осмислення соціальних аномалій, які формуються внаслідок розбалансованості між реальною економічною активністю регіональних суб'єктів і недосконалою політикою, з точки зору зростання і раціонального використання місцевих бюджетів та закріплення її результатів за територіями.

Якщо порівняти зміни обсягів фонду зарплати працівників бюджетної сфери і податку із доходів фізичних осіб, який сплачує працююче населення країни, за 2002–2010 рр., то їх співвідношення змінюється не на користь останнього: у 2002 р. обсяг фонду зарплати уже перевищував вказаний податок в 1,5 рази, а за 2010 р. – у 1,8 разу [3, с. 33; 4, с. 25]. Зрозуміло, що такі тенденції зайнятості населення безперспективні у подальшому розвитку якості і доступності соціальних послуг.

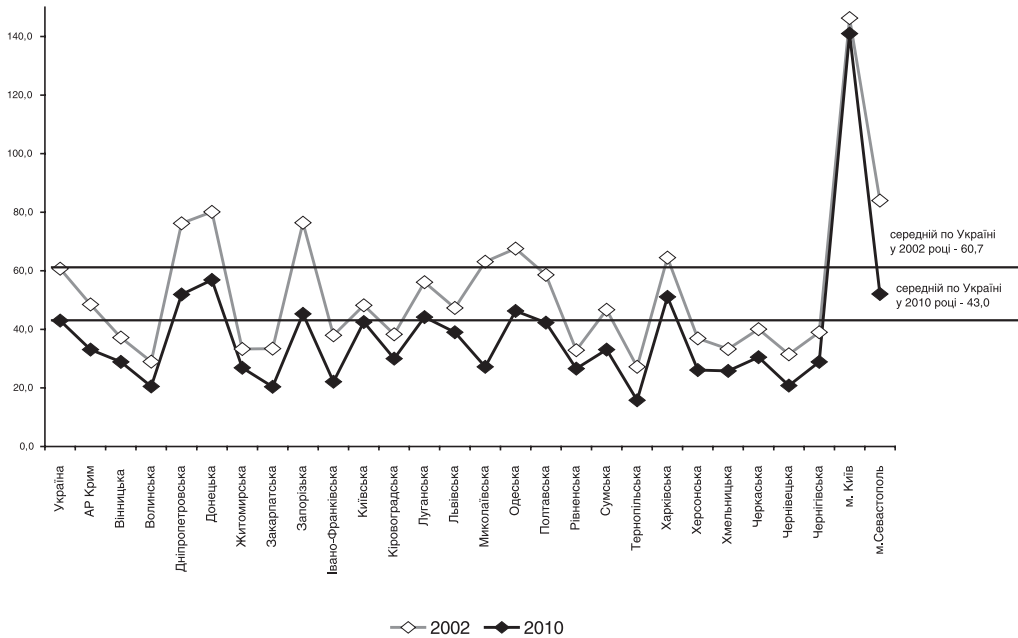

Джерело: розрахунки автора за даними Держкомстату України

Рис. 3. Питома вага працівників, оплата праці яких фінансується за рахунок бюджетних коштів, за 2008, 2010 роки, %

Ми провели нетрадиційний аналіз впливу місцевих органів влади на зростання доходів місцевих бюджетів у контексті забезпеченості ними ряду функціональних видатків (без міжбюджетних трансфертів) податком із доходів фізичних осіб. Обсяг цього податку і його динаміка реально відтворюють здатність влади до розширення арени праці та підвищення зайнятості населення, формування підвалин добробуту через можливості залучення членів домогосподарств до продуктивної праці, а також забезпечення законслухняності бізнесу, влади, громади щодо своєчасності і повноти оплати праці працюючих громадян та відповідних податків і зборів. Встановлено, що частка обсягу податку на доходи фізичних осіб у загальній сумі власних доходів місцевих бюджетів за період дії БКУ в редакції червня 2001 р. до затвердження його нової редакції 2010 р. зросла до 63,4 %. Але надходження податку на доходи фізичних осіб, сплаченого до місцевих бюджетів України,

забезпечували в середньому тільки 43,7 % власних видатків місцевих бюджетів у 2002 р. і 33,6 % – у 2010 р. [2, с. 55, 57]. Можна констатувати, що його потенції зменшились на 10 пунктів. Спроможність податку на доходи фізичних осіб у забезпеченні власних видатків місцевих бюджетів по соціально-культурній сфері впродовж визначеного періоду набула також перманентного характеру з тенденцією до зменшення і забезпечувала їх у 2010 р. тільки на 43,0%, що у 1,4 разу менше від 2001 р. (рис. 4).

Джерело: розрахунки автора за даними Держкомстату України

Рис. 4. Рівень забезпеченості видатків соціально-культурної сфери місцевих бюджетів регіонів області податком з доходів фізичних осіб за 2002 і 2010 рр., %

Наявні тенденції засвідчують, що обсяг податку на доходи фізичних осіб зростає повільніше, ніж обсяг основних видатків місцевих бюджетів, „...адже наша держава, – за висловом академіка НАН України, директора Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України Е.Лібанової, – досі не переймається популяризацією самозабезпечувальної поведінки населення, спрямованої на підвищення власного добробуту власними зусиллями” [7, с. 13].

Ставиться під сумнів і зміна на краще у фінансовій самодостатності регіонів з включенням до місцевих податків і зборів податків малого бізнесу (єдиний податок для суб’єктів малого підприємництва, фіксований сільськогосподарський податок). За нашими розрахунками, їх питома вага у власних доходах місцевих бюджетів складала у 2010 р. тільки 2,7 %, тоді як у 2002 р. – 4,0 % [3, с. 170; 4, с.148].

Зрозуміло, що ні податок на доходи фізичних осіб, ні податки малого бізнесу не є цільовими для фінансування конкретних видатків місцевих бюджетів. Та негативні тенденції зростання розриву між обсягами їх надходжень і видатками на соціально-культурні заходи свідчать, по-перше, про посилення фінансової неспроможності місцевих бюджетів ви-

конувати власні функції адекватно фінансовому потенціалу регіонів; по-друге, про досить низький рівень відповідальності місцевих органів влади щодо зростання самодостатності місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів; по-третє, про низький рівень інформування населення і суб'єктів великого, середнього і малого бізнесу щодо формування доходів державного і місцевих бюджетів та публічності їх планування, виконання і контролю для забезпечення соціально-культурного розвитку регіонів, що є причиною незацікавленості населення та суб'єктів господарювання у сплаті податків і зборів; по-четверте, про зростання загрози введення додаткових податків і зборів або збільшення розмірів ставок на діючі податки (наприклад, на акцизний збір), які платить населення також з „власного гаманця”, для покриття зростаючого дефіциту у фінансуванні витрат навіть по соціальному захисту населення, соціально-культурній сфері, не враховуючи видатки на розвиток житлово-комунального господарства, екології тощо.

Достатність і якість соціальних послуг, в умовах обмеженості державних фінансових ресурсів, насамперед залежить від ефективності їх використання, що, в свою чергу, найбільшою мірою залежить від системи державного управління та якості і достовірності інформаційного забезпечення соціальної політики держави. Разом з тим в Україні до цього часу не створено умови для впровадження європейських інструментів діагностики ефективності і раціональності моделі формування і виконання видаткової частини бюджетів усіх рівнів із врахуванням загального обсягу державного фінансового ресурсу в розрізі регіонів. Хоча, згідно з чинним впродовж 2001–2010 рр. Бюджетним кодексом України та його новою редакцією від 8 липня 2010 р. № 2456-VI, видатки бюджету тлумачаться як „...кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом...” [5, с. 5; 7, с. 15].

Виходить, що для повного уявлення про загальний обсяг державних фінансових ресурсів, який використовують на рівні міст, сіл, селищ регіонів, необхідна інформація не тільки про обсяг місцевих бюджетів, а також про обсяг фінансів, які надають центральні органи влади місцевим бюджетам за рахунок державного бюджету відповідно до затверджених Верховною Радою України та Урядом державних програм. Але загальнодоступними в розрізі регіонів є тільки статистичні показники і звітні дані Міністерства фінансів України про виконання місцевих бюджетів за економічною і функціональною бюджетними класифікаціями, з урахуванням обсягів міжбюджетних трансфертів і без них [2, с. 55–58; 8].

На жаль, до цього часу українське законодавство та чинні нормативні акти не передбачають офіційну і публічну статистичну звітність міністерств і відомств (як головних розпорядників коштів державного бюджету) щодо планування і використання коштів державного бюджету в розрізі регіонів у повному обсязі. Як наслідок, повною інформацією про зміни загального обсягу коштів державного і місцевих бюджетів та його структури в розрізі регіонів (з урахуванням виконання усіх загальнодержавних програм) не володіють не тільки органи місцевої влади та громадськість, а навіть і центральні органи влади. Вказана недосконалість методологічної конструкції бюджетування та звітності головних розпорядників коштів про використання державного і місцевих бюджетів разом в розрізі регіонів не дозволяє об'єктивно і повно оцінити виконання соціальної політики держави на місцевому рівні по жодному виду соціальних послуг.

Природно, що прийняття управлінських рішень в умовах неповної інформації щодо міри задоволення потреб регіону і реального їх фінансування та ефективності і результативності використання загального обсягу державних коштів призводить до проблем вже не фінансового характеру, а таких, що пов'язані з неадекватними управлінськими впливами.

Час, в який ми живемо – це час динамічних змін. Усі процеси розвиваються швидко і досить суперечливо. Подібний розвиток ситуації показує наявність в ній значного спектра не тільки невикористаних можливостей, а й прихованих загроз. Йдеться про погіршення законслухняності бізнесу і населення та зменшення його довіри до будь-якої влади.

Оскільки Україна формує „коридор” можливих „українських сценаріїв” досягнення на національних теренах стандартів добробуту європейського рівня в регіонах, мають бути започатковані зміни такого характеру, які забезпечили б перехід від бюджету як фіскального плану доходів і витрат, до бюджету як інструмента регулювання темпів і пропорцій суспільного розвитку на рівні регіонів, міст, сіл, селищ, що гарантують соціальний прогрес. Цю роботу слід переорієнтувати з односторонньої підтримки депресивних регіонів за рахунок вирівнювання всіх регіонів у площину недопущення зниження активності регіонів-лідерів, що збільшить доходи місцевих бюджетів і державного бюджету та, відповідно, його обсяг коштів на розвиток регіонів-реципієнтів.

Висновки. Науковий та практичний досвід показує, що чим більше посилюється динаміка економічної підсистеми регіонів, тим складнішими й різноманітнішими стають форми підтримання на досягнутому рівні соціальних аспектів життя населення, не говорячи вже про їх прискорення. Ігнорування факту існування в сучасній соціальній системі суспільства механізму гальмування прогресивного загальноцивілізаційного поступу перетворює методологію бюджетування й міжбюджетних відносин у їх нинішньому варіанті на додатковий інструмент централізації фінансових ресурсів і нівелює всі намагання регіонів щодо пошуку можливостей фінансового забезпечення з різних фінансових джерел та використання повною мірою діючих форм зростання потенціалу соціалізації економіки регіонів. Тому у стислі строки необхідно провести дослідження по регіонах на предмет визначення „фотографії” рівня їх соціального стану та сформулювати соціально-економічні кадастри регіонів.

Потребує удосконалення механізм соціального регіонального сходження, за яким владні структури повинні будуть не очікувати надходження коштів, а знаходити джерела їх продукування, що вимагатиме кардинальної зміни принципів бюджетної політики, а саме: впровадження „бюджету розвитку” і „бюджету зростання” регіонів замість „бюджету вирівнювання”, що, врешті-решт, покращить забезпечення доступності, своєчасності та якості надання послуг державної та комунальної соціальної інфраструктури, незалежно від місця проживання громадян.

Важливим кроком в цьому напрямі має стати створення системи оцінювання роботи всіх ланок виконавчої влади щодо планування і використання загального обсягу коштів державного і місцевих бюджетів в розрізі регіонів України з одночасним впровадженням єдиної державної інформаційної бази для моніторингу та прогнозування розвитку соціальних послуг у регіонах при об’єднанні всіх державних джерел їх фінансування.

Джерела

1. Чумаченко Н.Г. Региональное управление и НТП. – К.: Наук. думка, 1990. – 274 с.
2. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Державна служба статистики України; За ред. О.Г.Осауленка – К.: ТОВ „Август Трейд”, 2011. – 559 с.
3. Бюджет України за 2004 рік: Статистичний збірник / Міністерство фінансів України. – К.: Мінфін України, 2005. – 205 с.
4. Бюджет України за 2010 рік: Статистичний збірник / Міністерство фінансів України. – К.: Мінфін України, 2011. – 291 с.

5. Бюджетний кодекс України. Затверджений Верховною Радою України 21.06.2001 р. № 2542-III із змінами та доповненнями. – Вінниця: Книга Вега, 2004. – 108 с.

6. Бюджетний кодекс України // Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / В.Е.Теліпко, А.С.Овчаренко, С.А.Панасюк; За заг. ред. М.Я.Азарова. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 480 с.

7. *Лібанова Е.М.* Гуманізм, суспільна інтеграція та соціальний розвиток // Демографія та соціальна економіка – 2010. – № 2 (14) – С.3–13.

Анотація. Розглянуто диспропорції в формуванні економічних потенцій регіонів і оцінено рівень адекватності надання ними соціальних послуг. Особливу увагу приділено механізму забезпечення регіонів необхідним обсягом фінансових ресурсів на розвиток соціальної інфраструктури й спільних умов проживання. Обґрунтовано чинники, які гальмують розбудову фундаменту соціальної держави, через призму регіонів.

Аннотация. Рассмотрены диспропорции в формировании экономических потенциалов регионов и оценен уровень адекватности предоставления ими социальных услуг. Особое внимание уделено механизму обеспечения регионов необходимым объемом финансовых ресурсов на развитие социальной инфраструктуры и общих условий проживания. Обосновано факторы, тормозящие развитие фундамента социального государства, посредством призмы регионов.

Summary. Considered disproportions in the formation of economic potential of regions and rated the level of adequacy of their social services. The results of economic analysis of changes in the contribution of regional gross value added. The estimation of local budgets depends on the contribution of regions in gross value added.

Particular attention is paid to the mechanism of the regions necessary of financial resources for development of social infrastructure and common living conditions. The analysis of changes in availability of local spending most important duty – tax on personal income. Priorities and improve their policies and procedures for planning, implementation and controlling the amount of intergovernmental relations.

Substantiated factors that impede the development of social foundations of the state through the prism regions. The measures on the implementation of monitoring the adequacy and effectiveness of the budget by the total local budgets and state budget in the regions.

Ключові слова: *регіон, розвиток, диспропорції, оцінка, чинники, перспективи.*

Ключевые слова: *регион, развитие, диспропорции, оценка, факторы, перспективы.*

Key words: *region, development, disparities, evaluation factors, perspectives.*

Стаття надійшла до редакції журналу 30.11.2011 р.